

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Γ΄. & Δ΄.

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,”

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΙΔΟΥ
Διδασκάλου

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΩΖΟΠΟΛΕΩΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

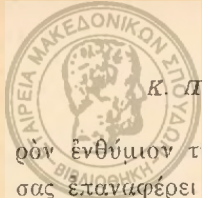
Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἡ Σωζόπολις (Ἀπολλωνία) ἀπετέλει τὸ βορειότερον ὄριον τῆς ἐν Θράκῃ «Ἀστικῆς» λεγομένης χώρας, ἣτις ἐξετείνετο πρὸς Ν. μέχρι τοῦ Περίνθου (Ἡρακλείας), κεῖται δὲ παρ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου ἐπὶ Β. πλ. $42^{\circ}, 37'$ καὶ Ἄ. μῆκ. $25^{\circ}, 25'$ κατὰ τὸν Μ. τῶν Παρισίων.

Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπισήμων πόλεων τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου, γεννηθέντος τὸ 110 μ. Χρ. σημειοῦται ἐπὶ τῆς 41° καὶ δ'. β. πλ. καὶ 54° καὶ γ'. Α. μῆκ. Ὁ δὲ Πομπώνιος Μέλας, ἀκμάσας περὶ τὸ 44 μ. Χρ. θέτει αὐτὴν εἰς τὴν Ἀνατ. ἄκρην τῆς καμπῆς τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου (ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς Μεσημβρίας) ἀποκαλῶν αὐτὴν «Μεγάλην».

Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ βραχῶδους ἐκ γρανίτου χερσονήσου, ἐκτεινομένης Β. Α. ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ κατεχούσης ἔκτασιν 130 χιλιάδων περίπου τετραγ. μέτρων, ἐπὶ τῆς ὁποίας κοκκινίζουν αἱ πυκνῶς καὶ ἀκανονίστως συσσωρευμέναι κεραμιδένια στέγαι τῶν ξυλίνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ διωρόφων αὐτῆς οἰκιῶν.

Ἡ χερσονήσος ἐνοῦται πρὸς τὸ Ν. Α. αὐτῆς μέρος μετὰ τῆς μεγάλης ξηρᾶς δι' ἑνὸς χαμηλοῦ ἡμιαμμώδους ἰσθμοῦ μῆκ. 450 περίπου μέτρων καὶ πλάτους ὀλιγοτέρου κατὰ τι, κάτωθεν ἑνὸς ἡμιπέδου «Ντουμπιά», διήκοντος καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ ἰσθμοῦ, ὕψους 30 περίπου μέτρων μετὰ στενῶν τεχνητῶν παρόδων ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ὁποίου στρέφονται αἱ λευκαὶ πάνιναι πτέρυγες μερικῶν ἀνεμομύλων. (Κατὰ τὸ 1883 ὑπῆρχον 14 τοιοῦτοι, νῦν δὲ μόνον 7, πρό τινων δὲ μόλις ἑτῶν καὶ παρὰ τὴν Β. ἀπόκρημον πλευρὰν τῆς πόλεως ὑπῆρχον ἕτεροι 7, νῦν δὲ μόνον 2).

Περὶ τῶν ἀνεμομύλων τούτων ὁ Τσέχος ἱστορικός Κ. Ἰρεσεκ ποιεῖται μνηεῖον, ἀξίαν παρατηρήσεως, ἐν τῷ συγγράμματί του «Ταξείδια ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν». Ὁ δὲ πολὺς ἱατροφιλόσοφος Αὐγ. Φόρελ εἰς ἐπιστολὴν του ἐξ Ὑβόρνης τῆς Ἑλβετίας, ἔγραφέ μοι ἀπὸ τοῦ 1924: «Μετὰ πάροδον τοσούτων ἐνιαυτῶν, ἂν καὶ εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν ἔχω ἀκόμη ἐν ζωῆ-

ρόν ἐνθύμιον τῆς Σωζοπόλεως καὶ τῶν ἀνεμομύλων αὐτῆς, ὥστε ἡ πόλις σας ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀσθενὴ μου μνήμην πολὺ ἀρχαίας, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὠραίας ἀναμνήσεις».

Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὑψιπέδου τούτου, πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως, ὑπάρχει φρέαρ. Μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ὑψιπέδου εἶναι ἐγκατεσπαρμένοι μερικά ἀποθῆκαι καὶ νεότενκτος ἀτμόμυλος, τὸ δὲ μέσον τοῦ ἰσθμοῦ ἐξωραΐζει ὁ νεοφύτευτος δημοτικὸς κῆπος, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου ὑφιοῦται ἡ λευκὴ Ἐκκλησιούλα τοῦ προστάτου τῆς πόλεως Ἁγίου Ζωσίμου.

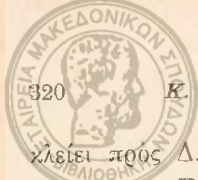
Τοῦ ἰσθμοῦ τὴν Α. ἀμμόδη παραλίαν (Ἀχτὴ) χρησιμοποιοῦσιν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὡς ἀμμοηλιοθεραπευτήριον καὶ διὰ θαλάσσια λουτρά, τὴν δὲ δυτικὴν, τὴν πρὸς τὸν λιμένα, ἔνθα ὑπάρχει καὶ ἡ ἀποβάθρα αὐτοῦ, ὡς νεώριον. Ἐνταῦθα συνήθως πωλοῦνται, καθαρίζονται, ἀλατίζονται καὶ ἐντεῦθεν φορτώνονται καὶ μεταφέρονται ἐντὸς μεγάλων καλάθων εἰς τοὺς ἐμπορικὸς λιμένας τῆς Βουλγαρίας τὰ διάφορα εἶδη τῶν κατὰ τὸ φθινοπώρον ἀλεινομένων ἰχθύων, ἐπίσης καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τσίρων.

Ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ἢ κατὰ τι χαμηλοτέρου ὕψους τοῦ ὑψιπέδου καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἀπλοῦνται τὰ ἀμπέλια, χωράφια καὶ ἀλώνια τῶν Σωζοπολιτῶν, πλαισιούμενα ὑπὸ δασωδῶν κόνων (Προφήτης Ἡλίας, Κούκουμπαῖρι, Δράκου - σαγιᾶς) καὶ ὑπὸ τῆς κλιμακῆδὸν ἀνερχομένης ὄροσειρᾶς τῆς Στράντζας (Μικροῦ Αἴμου) καταφύτου ἐκ δρυῶν καὶ ἄλλων ἀκίρκων δένδρων, παρεχόντων ἀκένωτον πλοῦτον καυσίμου καὶ οἰκοδομησίμου ξυλείας.

Πρὸς Δ. ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ ὑψιπέδου ὑφιοῦται εἰς 300 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἡ κωνοειδῆς κορυφὴ «Κεσίς - Ντάγ» ἢ κατὰ τὴν ἐπιτόπιον ὀνομασίαν «Μπακιρλίκι» (ὄρος χαλκοῦ), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε χαλκωρυχεῖον καὶ ἐκ τοῦ ἐξ αὐτοῦ χαλκοῦ ἐκόπτοντο τὰ νομίσματα τῶν ἀρχαίων πλησιοχώρων πόλεων: Ἀπολλωνίας, Δεβελτοῦ, Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραπλεύρου χαμηλοτέρας κορυφῆς ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἀρχαίου φρονιρίου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἐξαπλοῦται εὐρεῖα πεδιάς, κατάρυτος ἐξ ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν, εἰς χαμηλότερον δὲ ἔδαφος ἀλίπεδον, τὴν ἐκμετάλλουσιν τοῦ ὁποίου ἐνοικιάσασα μετοχικὴ εἰταιρία μετέβαλεν ἤδη αὐτὸ εἰς προσοδοφόρους ἀλυκάς.

Πρὸς τὸ Α. μέρος τῆς πόλεως ἡ θάλασσα εἶναι ἀνοικτὴ μέχρι τοῦ ἀπωτάτου ὀρίζοντος, πρὸς Δ. δὲ τοῦ ἰσθμοῦ ἐξαπλοῦται μέγας ἡμικυκλοειδῆς καὶ κατὰ τὴν γνώμην εἰδημόνων, ὁ ἀσφαλέστερος φυσικὸς λιμὴν τῆς Δ. παραλίας τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἡ σωστικὴ τοῦ ὁποίου δύναμις ἔδωκεν ἴσως εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα. Τὸν λιμένα

κλείει πρὸς Δ. ἢ ἀπέναντι ξηρά, καθήκουσα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου «Θαλασσάκρα». Εἰς τοὺς λιμενοδείκτας ὁ λιμὴν οὗτος σημειοῦται ἐπὶ 40° 27' Β. πλ., 25° 22' Ἀ. μήκους.

Ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς πόλεως ἐξαπλοῦνται ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἐν τῇ θαλάσῃ κατὰ δύο ἐποχὰς τοῦ ἔτους (Ἀπρίλιον - Μαΐιον, Σεπτέμβριον - Δεκέμβριον) ὄρατὰ ἀπὸ τῆς πόλεως τὰ δίκτυα 8 ἐκ τῶν 27 σκομβροτσιροταλιανίων τῆς ἀλιευτικῆς περιφερείας Σωζοπόλεως ¹⁾.

Ἀξία ζωγραφικοῦ χρωστῆρος, ἀλλ' ἀνέφικτος εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῆς ἐν ἀσελίῃ καὶ νηνέμῳ νυκτὶ διὰ κυκλοδρομοῦντων ἀντιθέτως ἀλιευτικῶν πλοιαρίων (ἀλαμάνων), μετὰ φωτοβολούντων πυρσῶν καὶ κινητῶν δικτύων ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ἀλιείας τῶν παλαμίδων.

Πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 1300 περίπου μέτρων τὰ κύματα τοῦ Εὐξεινίου περιλούουσι βραχὴν νῆσον (Μεγάλο νησί, Ἁγ. Ἰωάννης), μὲ νεόδμητον λευκὸν φάρον, τοῦ ὁποίου τὰ χαρακτηριστικὰ ἀγγέλλονται ὡς ἑξῆς: Πύργος λευκὸς 9.20 μ. ὕψους εἰς Β. πλ. 42°, 26' 18'' καὶ εἰς Ἀ. μήκ. 27° 45' 46''. Δύο λευκαὶ ἀναλαμπαὶ εἰς 19'', ἦτοι ἀναλαμπὴ α' 5'', ἔκλειψις 2'', ἀναλαμπὴ β' 5'', ἔκλειψις 7'', ὕψος ἐστίας ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 43.6 μ., φωτοβολία 18 μίλια. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης σώζονται τὰ εἱρεῖπια τῆς Βυζαντινῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ παρ' αὐτὰ εὐρεῖα Βυζαντινὴ κινστέρνα.

Ἀνατολικώτερον τῆς νήσου ταύτης προβάλλει ὁ γυμνὸς βράχος «Ἁγ. Πέτρος», ὅπισθεν τοῦ ὁποίου διακρίνονται αἱ τελευταῖαι κορυφαὶ τοῦ Αἵμου καταλήγουσαι εἰς τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον.

Πρὸ τοῦ λιμένος καὶ πρὸς Δ. τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς 300 περίπου μέτρων, ἕτερον προβάλλει νησίδριον (Μικρὸ νησί, Ἁγ. Κηρύκος), μεθ' ὁμωνύμου ἠρειπωμένου μονυδρίου. Ἐπὶ τοῦ μικρονησίου τούτου, καταλαμβάνοντος 37 χιλ. τέτρ. μέτρα, ὑπάρχουσι δύο ἀρχαῖα φρέατα, τοῦ μὲν ἐσκαλισμένου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντὸς βράχου 17 μ. βάθ., τοῦ δ' ἑτέρου παρὰ τὴν ἀμμώδη παραλίαν βάθ. 7 μ. μετὰ διαμέτρου 1.40 μ. Τὴν νῆσον ταύτην ἐνώσασα ἐσχάτως ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις δι' ἰσχυροῦ κυματοθραύστον μετὰ τῆς πόλεως, ἀνήγειρεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς (τῆς νήσου) καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑψοῦτο ὁ

¹⁾ Τὰ ὀνόματα τῶν ταλιανῶν τούτων εἶναι τῶν μὲν σκομβροποχῶν: Ἄθια. Τσουκαλιά, Ἄκρα. Ἀθήβολος, Ἁγ. Νικόλαος, Θαλασσάκρα, Μύλος. Γάτα. Ἁγ. Ἰωάννης, Τσαλαβούτα, Καλαμίτσι, Κολοκυθᾶς, Σκομπόλιθρος, Κεντινάρι, Βαθυρροχί, τῶν δὲ τσιροποχῶν: Ἁγ. Πέτρος, Χριστός, Ἁγ. Στέφανος, Ἁγ. Γαληνή. Ἁγ. Παρασκευή, Μαλαθροῦ, Ἐλθά, Παλιουργιά, Κόντρος, Τσεχροῦ, Ζουναρίτα, Πλάκα, ἄπλασι ἰδιοκτησία Ἑλλήνων, δημοθεῖσαι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν παρανόμως ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως.

μεγαλοπρεπής ναός τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ τριακοντάπηχυ ἄγαλμα αὐτοῦ (ἔργον Καλαμίδος) μεγαλοπρέπες κτίριον 42×62 μ. εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ γήινου ἐδάφους 23.5 μ. διὰ πρακτικὴν ἀλιευτικὴν σχολήν.

Λαϊκὴ παράδοσις περὶ ὑπογείου ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ παλατίου, ἐδημοσιεύθη παρ' ἐμοῦ εἰς τὸ «Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἑταιρείας» Τόμ. Α' σελ. 727.

Αἱ τρεῖς ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι νῆσοι, κείμεναι ἀκριβῶς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, μετριάξουσι τὴν ὄρμην τῶν κυμάτων τῶν προκαλουμένων ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τῶν βορειοανατολικῶν ἀνέμων. Ἀπωτέρω δὲ τῆς πόλεως, περὶ τὰ 500 μ. Ν. Α. αὐτῆς, ἐκτείνεται παραλλήλως σχηματίζον ὄρμον «τοῖς ἀφ' ἐσπέρας ἀνέμοις» βραχῶδες ἀκρωτήριο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διακρίνονται αἱ χαμηλαί, ἄλλαι ἐκ κεράμων καὶ ἄλλαι ἐκ καλάμων, στέγαι τῶν πλινθοκτίστων οἰκιῶν τῶν ἐκ Θράκης Βουλγάρων προσφύγων τοῦ 1913—1914.

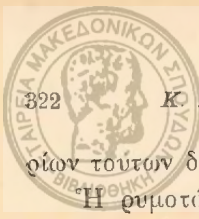
Ὅπισθεν τούτου, πρὸς τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν, ἕτερον ἐξαπλοῦται μετὰ βραχυδῶν ἐν τῇ θαλάσῃ προεκβολῶν, ἀπόκρημνον ἀκρωτήριο (Βαρδαράχ, Καμπᾶ - Μπουρνοῦ, Κολοκωθᾶς ἐπιτοπίως λεγόμενον), ἐπὶ τοῦ ὁποίου κοκκινίζουσιν αἱ κεραμιδένιαι στέγαι μερικῶν ἀλιευτικῶν καλυθῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ νεκρόπολις τῆς ἀρχαίας Ἀπολλωνίας.

Ἡ πόλις κατὰ τὴν βραχώδη καὶ εἰς μέρη ἀπότομον αὐτῆς παραλίαν ἦτο περιεκλωμένη μὲ χονδρὰ τείχη 1.15 μ. ἀπὸ ἀπελεκήτους λίθους μεθ' ἀμμοκονίας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τείχη μέχρι σήμερον σώζονται μεγάλαί βάσεις, πρὸς τὸ μέρος δὲ τοῦ ἰσθμοῦ καὶ μερικὰ ὑψηλὰ μέρη (Κουλᾶς Γαλαρία).

Ἡ παραλία τῆς πόλεως εἰς μέρη μὲν εἶναι ἀβαθῆς, εἰς ἄλλα δὲ ἔχει βάθος μέχρι 15 μέτρων, φέρουσα τὰς ἐξῆς τοπωνυμίας: Τόπι, Κάτεργο, Μονὰ τριβίδια, Τσελεμπὶ - τασί, Τούφλα, Σκαμνί, Πλακί, Μπάνια, Νικολῆ βολή, Πόπτσιογλου, Ρουχί, Καρελί (ἀκρωτήριο τῆς πόλεως) Καραβοπίθημα, Ἁγισματέλι, Τσαλαβούτα, Καγγέλι, Φούσα, Ξαθάνα, Κοῦκκος, Παρατεικιές, Γλαρομύτης, Μόλος, Δέση, Πετρόσκαλα, Μαυρόπετρα, Γουρουνότρυπα, Βουβάλες, Καραντίνα.

Κουλᾶς, Γαλαρία, Τόπι, εἶναι προσωρυμῖαι τῶν τριῶν πρὸς Ν. εἰσόδων, δι' ὧν εἰσερχόμεθα ἐν τῇ πόλει, τῆς ὁποίας αἱ στεναί, σκιεραι καὶ ὀφειοειδῶς ἀνεβοκαταβαίνουσαι καὶ ἤδη ἠλεκτροφωτιζόμεναι, ὁδοί, περισφίγγονται ὑπὸ διωρόφων τὸ πλεῖστον οἰκιῶν, κάτωθεν μὲν λιθίνων, ἄνωθεν δὲ ἐκ ξύλων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, κατειργασμένων.

Παρὰ τὴν κεντρικωτέραν (Γαλαρία) ὑψοῦται ἐγκαταλειμμένος ἀπὸ τοῦ 1914 ὁ Βουλγαρικὸς Ναὸς τῶν Ἁγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Τὰ κτίρια τῆς πόλεως ἀνέρχονται εἰς 700 περίπου. Ἐπὶ μερικῶν ἐκ τῶν κτι-

οίων τούτων διακρίνεται εισέτι ρυθμὸς τῆς ιζ' καὶ ιη' ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ ρυμοτόμησις τῆς πόλεως παραμένει ἔτι ἐν σχεδίῳ ἀπὸ τοῦ 1911.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1905 ὁ ἀμιγῆς Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνήρχετο εἰς 3.500. Ἐπαισθητὴ ἐλάττωσις αὐτοῦ ἐπῆλθε κατὰ τὸ 1906, ἔνεκα τῆς μεταναστεύσεως πολλῶν οἰκογενειῶν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀλλοχού. Ἐκτοτε ἐξηκολούθησεν ὁ ἐκπατρισμὸς πολλῶν οἰκογενειῶν καὶ συνεπληρώθη μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Νεῦγι διὰ τῆς ἀθρόας μεταναστεύσεως εἰς Μακεδονίαν, ἐγκαταστηθέντων εἰς τὸ ἀγρόκτημα Τοψίν.

Ἐξοχικαὶ τοποθεσίαι παρὰ τὴν Σωζόπολιν, συχναζόμεναι συνήθως ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων, ὑπὸ ἐκδρομέων ἐκ τῶν πέριξ πόλεων καὶ ὑπὸ τῶν παραθεριζόντων ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἶναι:

1) Τὸ εἰρημένον ὑψίπεδον (σελ. 318), ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ διακρίνει ἔνθεν μὲν τὴν δασώδη ὄροσειρὰν τῆς Στραντζας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀπομακρυσμένην παραλίαν τὰς πόλεις Ἀγχιάλον καὶ Μεσημβρίαν, πλαισιουμένας ὑπὸ τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Αἴμου καὶ ἄνωθεν τῶν οἰκιῶν τῆς Σωζοπόλεως πρὸς Β. καὶ Α. τὸ Λιμόνιον ἀκρωτήριον μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ φάρου, καὶ τὸ ἀνοικτὸν τέλαγος μέχρι τοῦ ἀπωτάτου ὀρίζοντος,

2) Ἡ ὄπισθεν τοῦ ἀνωτέρου ὑψιπέδου, πέραν μικρᾶς πλαγιοπλείουρου πρὸς Δ. πεδιάδος, μικρὰ κοιλάς «Ἁγία Μαρίνα, διαρροεμένη ὑπὸ μικροῦ χειμάρρου, ὅπου κατ' ἔτος τῇ 17ῃ Ἰουλίου τελεῖται θρησκευτικὴ πανηγυρίς. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁμώνυμος νεόκτιστος ναῖσκος καὶ παρ' αὐτὸν ἁγίασμα ¹⁾. Μαγευτικὸν τοπεῖον, πλαισιούμενον ὑπὸ δενδροστοιχίας εὐλυγίστων αἰγείρων.

Τοπικὴ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων δάσος ἐξ αἰωνοβίων δρυῶν καὶ ὅτι ἐκ τῆς ξυλείας αὐτῶν ἐκτίζοντο αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως, εἰς τὰς παλαιότερας τῶν ὁποίων σώζονται ἀκόμη δοκοὶ καὶ στηρίγματα, τῶν ὁποίων ἡ παλαιότης ἐπικυροῖ τὴν παράδοσιν.

3) Ἀνερχόμενοι ἐντεῦθεν λοξοδρομικῶς πρὸς Α. συναντῶμεν τὴν κωνοειδῆ γυμνὴν κορυφὴν «Αἰ-Λιάς». Ἐνταῦθα ἡ θέσις εἶναι πανοραμικὴ ὁ ὀρίζων εὐρύτερος καὶ ἡ Σωζόπολις παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦς πόδας τοῦ θεατοῦ ὡς μία μικρὰ νῆσος. Ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ὑψοῦται ἐτοιμόρροπος ναῖσκος τοῦ Προφήτου Ἡλία.

¹⁾ Παρὰ τὸ ἁγίασμα ὑπάρχει δένδρον πελέας, ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς ὁποίας κατὰ παλαιὸν ἔθιμον, ἀφοῦ πλυθῶσιν οἱ ἀσθενεῖς, ἀναρτῶσιν ἔπειτα τεμάχιον ἐκ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν. ἐκ προλήψεως, ὅτι ἡ Ἁγία Μαρίνα θεραπεύει τοὺς πάσχοντας ἀπὸ θερμῆς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία. «Μοιάζει σὰν τὸ δένδρον τῆς Ἁγίας Μαρίνης» ἐπὶ τῶν ἐμβαλωμένων παλαιῶν ἐνδυμάτων τῶν πτωχῶν, τὰ ὁποία φέρουν ἐμβαλώματα διαφόρων χρωμάτων.

4) Τοῦ λόφου τούτου κατερχόμενοι πρὸς Α. φθάνομεν εἰς ἑτέραν ἔσο-
χικὴν τοποθεσίαν «Καβάκια», ἐν τῇ ὁποία τελεῖται κατ' ἔτος τῇ 20 Ἰου-
λίου πανηγυρίς. Τὰς ἐν τῇ θέσει ταύτῃ αἰωνοβίους πλατάνους, λεύκας καὶ
μαυρέας ἀπέκοψαν πρὸ δεκαετίας χεῖρες ἀνέρου.

5) Ἐντεῦθεν διασχίζοντες ἀμμώδη ἀνωφέρειαν κατερχόμεθα διὰ τε-
χνητῆς ὁδοῦ εἰς τὴν παραλιακὴν τερπνοτάτην καὶ σκιερὰν θέσιν «Κουρ-
νια». Ἐξ ἀποτόμου ἀρκετὰ ὑψηλοῦ ἐκ παρώδους λευκοῦ λίθου (σκομι-
πολιθόπετρα) βράχου, καλυπτομένου καθ' ὅλον τὸ ὕψος ὑπὸ πλατυφύλλου
κισσοῦ πηγάζουσιν ἐκεῖ, πρὸς τὴν ἀμμώδη στενὴν παραλιακὴν λωρίδα,
ἀφθονία πηγῶν κρυσταλλώδους καὶ ποσίμου ὕδατος, καλυπτομένων ὑπὸ
δενδρυλλίων, καλάμων καὶ ἄλλων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὕδροφίλων φυτῶν.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν ἀναφέρομεν καὶ τὸ εἰς τὸ πέρασ τοῦ
ἴσθμου παρὰ τὴν Β.Δ. ὑπώρειαν τοῦ ὑπιδέου, παυσίλυπον τοπεῖον
«Νυφίτσα» («Κασσαβέτ - μπαίρι» ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν καλούμενον καὶ πάν-
τοτε συχναζόμενον). Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μέχρι τῆς πόλεως γίνεται
συνήθως ὁ ἔσπερινὸς περίπατος τῶν κατοίκων. Ἐνταῦθα τελοῦνται κατ' ἔτος
κατὰ τὴν ἑορτὴν πῶν Θεοφανείων ἵπποδρομίαι καὶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ
Ἁγίου Ζωσίμου ἀγῶνες πάλης.

Ἡ πόλις ὑδροῦται:

1) Ἐκ τοῦ παρὰ τὴν πόλιν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἴσθμου ἀρχαίου φρέα-
τος, ἀνακαινισθέντος ἐκ βάρων τὸ 1884 καὶ ἐπισκευασθέντος τὸ 1911,
εἰς ἀπόστασιν 430 βημάτων ἀπὸ τῆς τελευταίας κατοικίας τῆς πόλεως, μὲ
ὔδωρ ὑφάλμυρον ἀλλὰ πόσιμον, ἐκ βάρους 9 μέτρων. Τὸ ὔδωρ ἀνασύρε-
ται διὰ γερανίου.

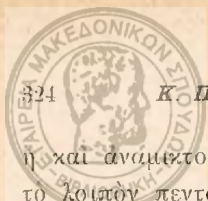
2) Ἐκ παλαιᾶς κρήνης (τοῦ Γ'. Κουτάμπει) εἰς θέσιν «Καβάκια», ἀπε-
χούσης τῆς πόλεως περὶ τὰ 2.5 χιλ. μ. μὲ ὔδωρ διανγὲς καὶ ψυχρότατον.

3) Ἐξ ἀρχαίας κρήνης, ἐπισκευασθείσης νεωστὶ εἰς θέσιν «Κουρνια»,
ἀπεχούσης τῆς πόλεως περὶ τὸ 1.5 χιλ. μ. Περὶ τῆς κρήνης ταύτης Πλίνιος
ὁ νεώτερος ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ ἀναφέρει τὸ παράδοξον φαινό-
μενον, ὅτι «κατὰ μὲν τὸ θέρος ἦτο ἀφθονος, ἐν δὲ χειμῶνι μικρά».

Ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα 23 φρέατα γλυφοῦ ὕδατος
πρὸς χρῆσιν διαφόρων οἰκιακῶν ἀναγκῶν.

Ἡ Σωζόπολις ἀπέχει διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τοῦ παραλίου Βουλγαρικοῦ χω-
ρίου «Ἁγ. Νικόλαος» 7 χιλ. μ., τοῦ Πύργου 33, τῆς Ἀγχιάλου 52 καὶ
τῆς Μεσημβρίας 71. 5. Διὰ θαλάσσης δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ Πύργου 12 μίλια,
ἀπὸ τοῦ Ἀγχιάλου 9 καὶ ἀπὸ τῆς Μεσημβρίας 14, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ
συνδέεται διὰ τακτικῆς ἀτμοπλοικῆς συγκοινωνίας.

Ἐπικρατέστεροι ἄνεμοι ἀπὸ Μάρτιον - Αὐγούστου εἶναι ὁ Μαΐστρος,
ὁ Μπονέντης ἢ καὶ ἀνάμικτοι, μ. μ. δὲ ὁ Σορόκος, ἢ Ὁστρια, ὁ Γαρμπῆς,

ή και ανάμικτοι. Κατ' Αύγουστον και Σεπτέμβριον οί ἐτησίαι, κατὰ δὲ το λοιπὸν πεντάμηνον διάστημα οί βόρειοι, οί δυτικοί, οί ἀνατολικοί ἢ και ἀνάμικτοι (Μαΐστρος - Ντραμουντάνα, Γραῖο - Δραμουντάνα, Γραῖο - Λεβάντης, Λεβάντης).

Θερμοκρασία ἀπὸ Νοέμβριον μέχρι Μαρτίου ψυχρὰ και ὑγρὰ, κατ' Ἀπρίλιον, Μαῖον και Ἰούνιον συγκερασιμένη, Ἰούλιον και Αὐγουστον θερμὴ, Σεπτέμβριον και Ὀκτώβριον μετρία.

Οί ἔκτακτοι χειμῶνες ἐνταῦθα εἶναι σπάνιοι. Ἡ ἱστορία, ἀναφέρουσα τὸν ἔκτακτον χειμῶνα τοῦ 764 μ. Χρ., περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς ἀκτίως αὐτοῦ και τὴν Σωζόπολιν. Ὁ ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σόφιας εὑρισκόμενος κώδιξ τῆς Ἀγκιάλου μνημονεύει τὸν ἔκτακτον χειμῶνα τοῦ 1802, καθ' ὃν ἡ ἀπὸ Μεσημβρίας μέχρι Σωζοπόλεως παραλία ἐπάγη εἰς τοσοῦτον πάχος, ὥστε πεζὸς ἐπέρασε τὸ διάστημα ἀφιχθεὶς ἐνταῦθα Ἑλλην καλόγηρος.

Αὐτόπτης μάρτυς μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1857 τοσαύτη χιών ἐπεσεν ἐν Σωζοπόλει, ὥστε τὸ ὕψος αὐτῆς ἀνῆλθεν εἰς τινα μέρη 2 1/2 - 3 μέτρα.

Τῇ 8η Μαΐου 1874 ἀρκετὴ χιών πεσοῦσα κατέστρεψε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν. Ἀλλὰ και ἡμεῖς ἐγενόμεθα αὐτόπται ἐνὸς ἐκτάκτου χειμῶνος συμβάντος τῷ 1893, περὶ οὗ ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ ἔξωφύλλῳ ἐντύπον ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τὰ ἐξῆς: «Τὸ 1893 Ἰανουαρίου 24 ἐπάγωσε τὸ λιμνι σαβᾶτο βράδι κυριακὴ ξιμέρομα και βάσιξε ἡμέρας 9 και μόλισε τῇ 2 φεβρουαρίου τῆς ὑλαπαντῆς τῇ 27 τοῦ Ἀσιάνου τοῦ Χρισσοσιτόμου ἐχόρευαν μὲ τὰ νταβούλια τοῦ μανάβογλου ἐπάνον εἰς τὸ πούζη»¹. Καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀναφέρουσαι περὶ τοῦ παγετοῦ τούτου σημειοῦσι θερμοκρασίαν ὑπὸ τὸν πάγον 10⁰, τῆς θαλάσσης τελείως ἡρεμούσης. Τὸ πάχος τοῦ πάγου ἦν 0.25 1/2 μ. και ἐξετείνετο εἰς 2500 και πλέον βημάτων ἐντὸς τοῦ λιμένος και πέραν τοῦ μικρονησίου «Ἁγ. Κηρίκος».

Βροχαὶ πίπτουσι μέτριοι, γάλαζα σπανία. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς σπανιώτατα ταράσσεται και τότε ἐξ ἀσθενῶν μόνων και ὄλως ἀκινδύνων συσμικῶν δονήσεων.

Εὐδοκιμοῦσιν ἡ ἄμπελος, τὰ πεπονοειδῆ και ὄλα τὰ ὀπωροφόρα, πλὴν τῆς ἐλαιίας και τῶν ἐσπεριδοειδῶν. Τὰ σιτηρά, καλλιεργούμενα κατὰ τὴν ἡσιόδειον ἀκόμη μέθοδον ἀποδίδουσιν 8 - 10. Ἐπίσης εὐδοκιμοῦσι καλλιεργούμενα, εἰς ἐλαχίστην ὁμως κλίμακα, ὁ καπνός, τὸ λινάρι και ὁ βάμβαξ.

¹) Ἐτηρήθη ἡ ὀρθογραφία τοῦ ἰδιογράφου.

Ανεπηρέαστοι ἀπὸ παντὸς πατριωτικοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ πάσης ἄλλης προκαταλήψεως, δυνάμεθα, ἔνεκα τῶν σπανίων καὶ ἀπεριγράπτων αὐτῆς φυσικῶν καλλονῶν καὶ τοῦ ὑγιεινοῦ κλίματος, νὰ ἀποκαλέσωμεν τὴν Σωζόπολιν «ρόδον τῆς Βουλγαρίας» καὶ «μέλλουσαν Νίκαιαν» αὐτῆς.

(Συλλογή Σταμούλη)

Σαρκοφάγος εὐρεθεῖσα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἔξω τῆς Σηλυβρίας τύμβου.
γινομένης κατὰ τὸ 1912 παρὰ τῶν κ. κ. G. Seur καὶ Ἀ. Σταμούλη.
Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν ὀλίγα νομίσματα παραδοθέντα εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς διὰ τὸ ἐν
Κωνσταντινουπόλει μουσεῖον.

(Φωτογραφία ληφθεῖσα κατὰ τὸ 1912 παρὰ τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου
κ. G. Seur).